

Varsinais-Suomen ELY-keskus
kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi

Viite Lausuntopyyntö 25.5.2021, VARELY/2956/2021

Aihe Marjakeitaan tuulivoimapuisto, Kankaanpää. Ympäristövaikutusten arviointiohjelma

Varsinais-Suomen ELY-keskus on pyytänyt Satakunnan Museon lausuntoa Kankaanpään Marjakeitaan tuulivoimapuiston YVA-ohjelmasta. Neoen Oy suunnittelee enintään 24 tuulivoimalan rakentaminen entisen Honkajoen kunnan alueelle Kankaanpään kaupungin pohjoisosaan. Voimaloiden yksikköteho on 5-10 MW ja korkeus enintään 275 metriä. Hankealuetta halkovat 400 kV:n ja 110 kV:n voimajohdot, joten tuulipuiston liittäminen valtakunnan verkkoon tapahtuu suoraan alueelle rakennettavan sähköaseman kautta. YVA-menettelyssä tarkastellaan kolmea eri vaihtoehtoa: 0-vaihtoehtoa eli voimaloiden rakentamatta jättämisestä sekä kahta toteuttamisvaihtoehtoa VE1 ja VE2. Jälkimmäiset vaihtoehdot eroavat toisistaan voimaloiden määrän ja sijoittelun osalta. Voimaloiden sijoittelu ja määrä voi muuttua YVA-menettelyn yhteydessä tehtävien selvitysten perusteella ja selostusvaiheessa voidaan muodostaa myös uusia toteutusvaihtoehtoja.

Hankealue sijaitsee Kankaanpään pohjoisosassa ja rajautuu luoteisosastaan Isojoen kuntaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntaan. Alue on yksityisomistuksessa ja pääosin metsätalouskäytössä. Satakunnan voimassaolevassa maakuntakaavassa hankealueelle on osoitettu turvetuotantoaluetta (EO3). Lisäksi alueelle sijoittuu suojelualueita (S) ja maa- ja metsätalousaluetta, jolla on ympäristöarvoja (MY) sekä pohjavesialuetta (pv). Maakunnan tuulivoimatuotantoa käsittelevässä 1. vaihemaakuntakaavassa Marjakeitaan aluetta ei ole osoitettu tuulivoimalle soveltuvaksi alueeksi. 2. vaihemaakuntakaavassa alueelle on osoitettu aurinkoenergian tuotannon kohdealue. Hankealueella ei ole voimassaolevia yleis- tai asemakaavoja.

YVA-hankkeesta on käyty 23.2.2021 ennakkoneuvottelu, johon myös Satakunnan Museon edustaja on osallistunut. Arkeologian osalta museo toimitti neuvotteluun ennakkokommentit. Samanaikaisesti YVA-menettelyn kanssa on käynnissä myös Marjakeitaan tuulivoimaosayleiskaavan laatiminen, joka on edennyt osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheeseen. Lisäksi YVA-menettelyä varten on perustettu laajapohjainen seurantaryhmä.

Satakunnan Museon kannanotto

Satakunnan Museo ottaa seuraavassa kantaa suunnitellun arvioinnin ja selvitysten riittävyteen kulttuuriympäristö- ja maisemavaikutusten osalta Satakunnassa. Etelä-Pohjanmaan Museo arvioinee YVA-ohjelmaa oman toimialueensa maiseman ja kulttuuriympäristön osalta.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Hankealueelta ei tunneta muinaismuistolain (295/63) rauhoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä, mutta alueella ei toistaiseksi ole tehty arkeologisia inventointejakaan. YVA-ohjelmassa inventoinnin tarve on tunnistettu ja arkeologinen selvitys tullaan toteuttamaan menettelyn aikana. Inventointiraportti liitetään YVA-selostukseen, jossa myös arvioidaan hankkeen mahdolliset vaikutukset arkeologiseen kulttuuriperintöön. Inventointi on tarpeen erityisesti kohdistaa rakennettavaksi suunnitelluilla alueilla ja niiden lähiympäristöön huomioiden esim. luontoselvitysten mahdollisesti aiheuttamat voimalapaikkojen muutokset. Myös muinaisjäänösten esiintymisen kannalta topografisesti mielenkiintoiset kohteet hankealueella tulee tarkistaa.

Kulttuuriympäristö ja maisema

Marjakeitaan hankealueella on YVA-ohjelman mukaan ainoastaan yksi asuinrakennus ja yksi loma-asunto. Alueelle ei sijoitu myöskään arvokkaaksi luokiteltua kulttuuriympäristöä. Vaikka alue itsessään on kokonaan kaavoittamatonta, on alueen itä- ja eteläpuolella voimassa Karvianjokilaakson rantaosayleiskaava (hyväksytty 4.3.2002) sekä Honkajoen keskustaajaman osayleiskaava (hyväksytty 10.11.2008). Kummankin kaavan perusselvityksenä on tehty rakennusinventointi vuosina 2000 ja 2001. Rakennusinventointien pohjalta kaavoissa on osoitettu Marjakeitaan tuulivoimapuiston vaikutusalueelta suojeltavia rakennuksia tai rakennettuja ympäristöjä, säilytettäviä kulttuurihistoriallisesti arvokkaita ympäristöjä sekä taajama- ja kyläkuvallisesti arvokkaita alueita. Muita rakennusinventointeja hankealueen läheisyydessä ei ole tehty. Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (tullut voimaan 1.7.2019) hankkeen vaikutusalueelta on osoitettu useita maakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä ja kohteita.

Arvokkaiden kulttuuriympäristöjen, maisema-alueiden ja yksittäisten maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden osalta **lähtötiedot** on arviointiohjelmassa pääosin esitetty asianmukaisesti ja riittävästi. Maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ja yksittäiskohteiden kohdekuvausten osalta lähteenä on käytetty Satakunnan Museon Y-Pakki -portaalia. Löytymättä on jäänyt yhden kohteen, Kirkonkylän vanhan kansakoulun kohdekuvaus, joka on löydettävissä palvelun kohdekuvauksista (kaksi muuta yksittäiskohdetta, Honkajoen kirkko ja

Lankoski on osoitettu alueina). Maakunnallisesti merkittävän Kirkonkylän vanhan kansakoulun kohdekuvaus kuuluu: *Kirkonkylän puinen, jugendtyylinen kansakoulu on rakennettu vuonna 1919 Taidetta kouluihin -yhdistyksen mallipiirustusten mukaan. Mallipiirustuksen oli laatinut arkkitehti Karl Lindahl.*

Satakunnan Museon Y-Pakki -portaalin osalta museo kehottaa korjaamaan useilla eri sivuilla olevan esittelytekstin muotoon: *Y-Pakki on yleisökäyttöön tarkoitettu sovellus, joka sisältää Satakunnan Museon ohjauksessa tehtyjen rakennusinventointien alue- ja kohdetiedot sekä maakunnallisen Satakunnan rakennusperintö 2005 -inventoinnin tiedot.*

Y-Pakin kautta on saatavissa siten myös edellä mainitut, Kankaanpään kaupunkiin liitettyssä Honkajoen kunnassa vuosina 2000-2001 osayleiskaavoja varten tehtyjen rakennusinventointien kohdetiedot. Valitettavasti rakennusinventoinnit ovat jo 20 vuotta vanhoja, eikä tietoja ole myöhemmin päivitetty. Tiedot eivät siten ole ajantasaisia, mutta kuitenkin suuntaa-antavia.

Käytettävään lähdeaineistoon Satakunnan Museo kehottaa lisäämään Satakunnan maisema-alueinventoinnin kohdekorntien lisäksi inventoinnin raportin: *Maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Ehdotus Satakunnan ja Varsinais-Suomen arvokkaiksi maisema-alueiksi 2014. Toim. Jenny Alatalo ja Marie Nyman. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Raportteja 75/2014.* Sekä kirjan *Satakunnan kulttuuriympäristöt eilen, tänään, huomenna. Toim. Niina Uusi-Seppä. Satakunnan Museo 2012.* Se sisältää Satakuntaliiton teettämän, maakunnallisen Satakunnan rakennusperintö 2005 -inventoinnin kunnittaiset alue- ja kohdekuvaukset, samat, jotka löytyvät myös Satakunnan Museon Y-Pakki -portaalista. Edellisten lisäksi lähteinä olisi hyvä käyttää entisen Honkajoen kunnan molempien osayleiskaavojen (Karvianjokilaakso (2002) ja keskustaajama (2008) selostuksia, joista myös on saatavissa tietoja paikallisesti merkittävistä kulttuuriympäristöistä ja kohteista.

Vaikutusten arvioinnissa Satakunnan Museo pitää perusteltuna keskittymistä **tarkasteltavan alueen** osalta maisemalliselle lähi- ja välialueelle (0-14 km), kaukoalueen (14-30 km) jäädessä yleispiirteisen tarkastelun varaan. Yksittäisten kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden osalta riittää keskittyminen merkittäviin maisemakuvan muutoksiin.

Maisema- ja kulttuuriympäristövaikutuksia on tarkoitus arvioida YVA-mennettelyn yhteydessä maastokäyntien sekä tuotettavien näkemäanalyysin ja havainnekuvien pohjalta, mitä museo pitää riittävänä. Olennaista on tuotettavien kuvien määrä, laatu ja kuvanottoaikkojen valinta sekä sanallisen arvioinnin kohdentaminen.

Vaikutusten arviointia tulisi kohdentaa erityisesti maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen kohdekuvauksissa mainittuihin arvotekijöihin, kyliin ja maatilojen pihapiireihin. Näistä paikoista tulisi tuottaa myös havainnekuvia.

Satakunnan Museo ei ole Marjakeitaan ja Paholammin tuulipuistohankkeiden YVA-ennakkoneuvottelussa edellyttänyt uusien rakennus- tai kulttuuriympäristöinventointien tekemistä, koska useiden kilometrien etäisyydellä sijaitsevat tuulivoimalat eivät tule vaikuttamaan suoraan rakennusperintöön, vaan vaikutukset tulevat kohdistumaan enemmänkin maisemaan. Satakunnan Museo huomauttaa vielä, että myös pimeän ajan vaikutuksia (lentoestevalot) ja lähinnä Honkajoen alueen olemassa olevien ja suunniteltujen tuulivoimapuistojen yhteisvaikutuksia tulee arvioida myös maiseman kannalta.

Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 1, jossa käsitellään tuulituotantoa, ei hankealuetta ole osoitettu tuulivoimaloille soveltuvana alueena. Satakuntaliitto käsittelee kysymystä omassa lausunnossaan, eikä Satakunnan Museo ota kantaa hankkeen mahdolliseen maakuntakaavan vastaisuuteen.

Satakunnan Museolla ei ole muuta huomautettavaa hankkeen YVA-ohjelmasta.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Liisa Nummelin

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/Katariina Alaspää
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Anne Savola, Daniel Nagy
Kankaanpään kaupunki/kirjaamo
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä